



## საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია

ქართული ენციკლოპედიის ი. აბაშიძის სახელობის მთავარი სამეცნიერო რედაქცია

### მარჯანიშვილის თეატრი



მარჯანიშვილის თეატრი

მიენიჭა თეატრის დამაარსებლის, რეჟისორ კ. მარჯანიშვილის სახელი.

მარჯანიშვილის თეატრი, კ. მარჯანიშვილის სახელობის სახელმწიფო დრამატული თეატრი. დაარსდა 1928 წ. 3 ნოემბერს ქუთაისში, თავდაპირველად ქუთაის-ბათუმის სახელმწ. თეატრად იწოდებოდა; 1930 გადმოვიდა თბილისში და მეორე სახელმწ. ქართ. აკადემიური დრამის თეატრის სახელწოდებით ბინა დაიდო ზუბალაშვილების სახალხო სახლში, სადაც დღემდე ფუნქციონირებს. 1933

თეატრის დაარსებაში მონაწილეობდნენ: ვ. ანჯაფარიძე, თ. ჭავჭავაძე, უ. ჩხეიძე, ა. უორუმლიანი, შ. ღამბაშიძე, ს. გაქარიაძე, ე. და ი. დონაურები და სხვ. მათ შეუერთდნენ ქართ. სცენის გამოცდილი ოსტატები: ა. იმედაშვილი, ნ. გოცირიძე, ე. ჩერქეზიშვილი, ტ. აბაშიძე, ი. გარდალიშვილი და სხვ. კ. მარჯანიშვილს მხარში ედგნენ ახალგაზრდა რეჟისორები: დ. ანთაძე, გ. სულიაშვილი, ვ. აბაშიძე. თეატრის ირგვლივ გაერთიანდნენ მწერლები: შ. დადიანი, პ. კაკაბაძე, ი. გრიშაშვილი, ს. ჩიქოვანი, ს. ამაღლობელი, კ. კალაძე და სხვ.; მხატვრები: პ. ოცხელი, დ. კაკაბაძე, ლ. გუდიაშვილი, ე. ახვლედიანი; კომპოზიტორები: თ. ვახვახიშვილი, კ. მეღვინეოთუხუცესი, ა. ბალანჩივაძე; ქორეოგრაფი დ. მაჯავარიანი; კრიტიკოსი ბ. უღენტი და სხვა თეატრ. მოღვაწეები. პირველივე სეზონზე (1928-29) შეიქმნა საეტაპო მნიშვნელობის სპექტაკლები (ე. ტოლერის „ჰობლა“, ჩვენ ვცოცხლობთ!“, ლოპე დე ვეგას „ცხვრის წყარო“, შ. დადიანის „კაკალ გულში“, კ. გუცკოვის „ურიელ აკოსტა“, პ. კაკაბაძის „ყვარყვარე თუთაბერი“, კ. კალაძის „როგორ“ და სხვ.), მომდევნო სეზონში თეატრს შეემატნენ მსახიობები: ს. თაყაიშვილი, ვ.

გოძიაშვილი, პ. კობახიძე, გ. შავგულიძე, ა. ომიაძე, ა. გომელაური და სხვ.

თეატრის თბილისში დაფუძნებას წინ უძღვდა წარმატებული გასტროლი დედაქალაქის ოპერისა და ბალეტის თეატრში, შემდეგ, ხარკოვსა და მოსკოვში. ეს იყო ქართ. თეატრის პირველი საგასტროლო ვიზიტი რესპუბლიკის ფარგლებს გარეთ. 30-იან წლებში რეპერტუარს შეემატა დადგმები: უ. შექსპირის „ოტელო“ (1932), გ. ანტონოვის „მზის დაბნელება საქართველოში“ (1933), პ. ბომარშეს „ფიგაროს ქორწინება“ (1937), შ. დადიანის „ნაპერწკლიდან“ (1937), პ. კაკაბაძის „კოლმეურნის ქორწინება“ (1938) და სხვ.



II მსოფლიო ომის წლებში თეატრში იდგმებოდა: ლ. გოთუას „მეფე ერეკლე“ (რეჟ. ვ. ტაბლიაშვილი), კ. სიმონოვის „მელოდე“ (რეჟ. ვ. ყუშიტაშვილი), მ. ჭაფარიძის „უამთაბერის ასული“ (რეჟ. შ. ღამბაშიძე) და სხვ.

სცენა სპექტაკლიდან  
"ურიელ აკოსტა"

XX ს. 40-იანი წლების მეორე ნახევარსა და 50-იან წლებში თეატრში მოვიდნენ: მ. ჭაფარიძე, ე. ყიფშიძე, მ. თბილელი, ნ. ჩხეიძე, თ. თეთრაძე, თ. სხირტლაძე, ი. ტრიპოლსკი, კ.

მახარაძე, გ. ლაფერაძე და სხვ. 70-80-იანი წლების თეატრის წამყვან შემოქმედებით ძალას წარმოადგენდნენ: ო. მელვინეთუხუცესი, ს. ჭიაურელი, ი. უჩანევიშვილი, თ. არჩვაძე, ლ. ანთაძე, ნ. მგალობლიშვილი, გ. ბერიკაშვილი, თ. მაისურაძე და სხვ. თეატრში სხვადასხვა წლებში მოღვაწეობდნენ მხატვრები: თ. აბაკელია, ვ. სიდამონ-ერისთავი, ს. ვირსალაძე, ი. სუმბათაშვილი, ფ. ლაპიაშვილი, მ. მალაზონია, გ. გუნია, გ. მესხიშვილი, ო. ქოჩაკიძე, ა. სლოვინსკი, ი. ჩიკვაიძე და სხვ. მსახიობთა მდიდარ შესაძლებლობებს ეყრდნობოდა რეჟისურა შემდეგ სპექტაკლებში: მ. მრევლიშვილის „ხარატაანთ კერა“ (1949), ი. მოსაშვილის „მისი ვარსკვლავი“ (1950, ორივეს რეჟ. ა. ჩხარტიშვილი), ი. გალანის „სიყვარულის გარიურაუზე“ (1954, რეჟ. ლ. იოსელიანი), ნ. დუმბაძის „მე, ბებია, ილიკო და ილარიონი“ (1960) და „მე ვხედავ მზეს“ (1962, ორივეს რეჟ. გ. ლორთქითანიძე) და სხვ.

თეატრი თავიდანვე ხელს უწყობდა ქართ. დრამატურგის განვითარებას. იდგმებოდა ქართ. პიესები და ქართ. კლასიკური ლიტერატურული ნაწარმოებების ინსცენირება. მ. შ.: დ. შენგელაიას „თეთრები“ (1929, რეჟ. კ. მარჯანიშვილი), შ. დადიანის მიერ ე. ნინოშვილისა და ი. ჭავჭავაძის ნაწარმოებებზე შექმნილი „ნინოშვილის გურია“ (1934, რეჟ. დ. ანთაძე), უ. ჩხეიძის „გიორგი სააკაძე“ (1940), ი. ჭავჭავაძის „კაცია-ადამიანი?!“ (1946, ორივეს რეჟ. ვ. ყუშიტაშვილი), მ. ჭავჭავაძის „კვაჭი კვაჭანტირაძე“ (1974, რეჟ. ები დ. ალექსიძე, ნ. გაჩავა) და სხვ.

თეატრის ისტორია მდიდარია კლასიკური რეპერტუარით, დაიდგა ფ. შილერის „ვერაგობა და სიყვარული“ (რეჟ. გ. ურული, 1934), ვ. პიუგოს „რუი ბლაზი“ (რეჟ. ვ. ყუშიტაშვილი, 1941), უ. შექსპირის „რომეო და ჯულიეტა“ (რეჟ. ვ. ტაბლიაშვილი, 1949), ნ. გოგოლის „რევიზორი“ (რეჟ. ა. თაყაიშვილი, 1951), ფ. შილერის „მარიამ სტიუარტი“, უ. შექსპირის „რიჩარდ III“ (რეჟ. ვ. ყუშიტაშვილი, 1955-57), ევრიპიდეს „მედეა“ (რეჟ. ა. ჩხარტიშვილი, 1962), ფ. შილერის „დონ კარლოსი“, სოფოკლეს „ანტიგონე“ (ორივეს რეჟ. დ. ალექსიძე, 1971), სოფოკლეს „ოიდიპოს მეფე“ (რეჟ. გ. ლორთქიფანიძე, 1978) და სხვ.

კ. მარჯანიშვილის მიერ დადგმული კ. გუცკოვის „ურიელ აკოსტა“ რამდენიმე ათეული წელი განაგრძობდა სიცოცხლეს და თაობიდან თაობას გადაეცემოდა ვ. ანჭაფარიძის (ივლითი), უ. ჩხეიძის (ურიელი), შ. ღამბაშიძის (დე სილვა), ა. უორჟოლიანის (ბენ აკიბა) თუ სხვათა სასცენო ტრადიციები. აღნიშნული სპექტაკლი აღადგინეს 5-ჯერ (1950, 1972, 1992, 2006).

70-80-იან წლებში თეატრში მოვიდა მსახიობთა ახალი თაობა: მ. ჭანაშია, მ. ჩიქვინიძე, გ. ჩუგუაშვილი, ა. მესაბლიშვილი, ა. მიქაელი, მ. ტატიშვილი, გ. ბურჯანაძე, მ. გომიაშვილი, ნ. ხომასურიძე, რ. ჩხიკვიშვილი და სხვ.

თეატრი თავისი ისტორიის განმავლობაში არაერთხელ იყო გასტროლებები რუსეთში, უკრაინაში, ლატვიაში, აზერბაიჯანში, სომხეთში, ასევე საქართველოს სხვადასხვა კუთხესა და ქალაქებში. 1980-იდან თეატრი მონაწილეობს ევრ. ფესტივალებში – იტალიაში („ოიდიპოს მეფე“, 1980), გდრ-ში („ოტელო“, 1984), გაერთიანებულ სამეფოში („მეფე ლირი“, 1998; „ანტიგონე“, 2001; ედინბურგის ფესტივალი) და სხვ.

სხვადასხვა დროს მ. თ-ში სპექტაკლებს დგამდნენ რეჟისორები: ა. თაყაიშვილი, ბ. გამრეკელი, თ. შატბერაშვილი, ა. ქუთათელაძე, გ. ლალიძე, რ. ჭიაურელი, ი. კაკულია, ს. მრევლიშვილი, შ. ქარუხნიშვილი, თ. მაღალაშვილი, თ. კანდინაშვილი, თ. წეროძე, მ. თუმანიშვილი, მ. გიუიმყრელი, კ. სურმავა, გ. მაცხონაშვილი. თეატრს სათავეში ედგნენ: კ. მარჯანიშვილი (1928-33, სამხატვრო ხელმძღვ.), უ. ჩხეიძე (1933-34, სამხატვრო ხელმძღვ.), დ. ანთაძე (1934-36, დირექტორი), შ. ღამბაშიძე (1936-48, სამხატვრო ხელმძღვ.), ა. ჩხარტიშვილი (1948-57, 1962-64, მთ. რეჟისორი), ვ. ანჭაფარიძე (1957-59, სამხატვრო ხელმძღვ. და დირექტორი), ა. დვალიშვილი (1959-62, 1967-68, დირექტორი), გ. ლორთქიფანიძე (1964-67, 1975-80, მთ. რეჟისორი), ლ. მირცხულავა (1968-70, მთ. რეჟისორი), დ. ალექსიძე (1970-73, მთ. რეჟისორი), რ. თვარაძე (1973-75, დირექტორი), გ. კანდელაკი (1987-2006, დირექტორი).

1980-96 თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელი იყო თ. ჩხეიძე, ხოლო 1998-2006 – ო. მეღვინეთუხუცესი. ამ პერიოდში წარმატებით დაიდგა ლ. როსებას „პროვინციული ამბავი“

(რეუ. მ. კუჭუხიძე), გ. რობაქიძის „გრაალის მცველნი“ (რეუ. დ. ანდლულაძე), უ. შექსპირის „ოტელო“, ლ. ქიაჩელის „ჰაკი აძბა“, ა. სტრინდბერგის „მამა“, უ. ანუის „ანტიგონე“, ი. რიბას „არტ ხელოვნება“ (რეუ. თ. ჩხეიძე), მ. ჩიკამაცუს „შეყვარებულთა თვითმკვლელობა ციურ ბადეთა კუნძულზე“ (რეუ. მ. კუჭუხიძე, სპექტაკლმა სპეციალური მიწვევით იმოგზაურა იაპონიაში), უ. შექსპირის „მეფე ლირი“ (რეუ. დ. დოიაშვილი) და სხვ.

2006-იდან თეატრის მმართველია ე. მაზმიშვილი (2012-იდან – დირექტორი), სამხატვრო ხელმძღვანელი – ლ. წულაძე. დაიდგა: უ. შექსპირის „გაფხულის ღამის სიზმარი“, გ. ქართველიშვილის „ქაქუცა ჩოლოყაშვილი“, კ. მიტანის „უოლო“, უ. შექსპირის „ჰამლეტი“ (რეუ. ლ. წულაძე), ბ. ბრეხტის „სამგროშიანი ოპერა“, მოლიერის „ძალად ექიმი“ (რეუ. გ. უორდანია), მ. ბულგაკოვის „მორფი“ (რეუ. გ. სიხარულიძე), ა. გარნეის „სასიყვარულო ბარათები“, უ. გალსერანის „გრონპოლმის მეთოდი“ (რეუ. თ. ჩხეიძე), „კრეიცერის სონატა“ (ლ. ტოლსტოის მიხედვით, რეუ-ები: ლ. წულაძე, თ. კუპრავა) და სხვ.

თეატრს აქვს სამი სცენა. დიდი სცენის გარდა სპექტაკლები იდგმება „სხვენში“ (2007-იდან) და „ახალ სცენაზე“ (2013-იდან).

ბოლო ათი წლის განმავლობაში თეატრი მონაწილეობდა საერთაშ. ფესტივალებში: შავი ზღვის საერთაშ. თეატრ. ფესტივალი (თურქეთი); შექსპირის ფესტივალი „მსოფლიო გლობუსი“ (დიდი ბრიტანეთი); რანგა შანკარასა (ინდოეთი) და სიბიუს საერთაშ. (რუმინეთი) ფესტივალები; ფესტივალი ვიე მოდენა (იტალია); კამერი თეატრისა (ისრაელი) და სერვანტესის საერთაშ. ფესტივალები (მექსიკა) და სხვ.

**კ. ნინიკაშვილი**

---